

יום ראשון יב אלול ה'תש"ג

שיעורים. חומש: תבוא, פרשה ראשונה עם פירש"י.
 תהלים: סוּסָה. לַד־לו.
 תניא: יד. לעורר . . . 240 מעלה.

המשך הגדול הידוע בשם "בשעה שהקדימו, תער"ב" התחיל אאמו"ר לאמרו יום א' דחה"ש תער"ב בליו" באוויטש, וסיימו ש"פ וירא תרע"ו ברוסטוב, במאמר המתחיל וה' אמר המכסה אני מאברהם. ובו קמ"ד מאמרים.

ויש בכתובים חלק שני שלא אמרו, ולא נחלק למאמרים.

יום שני יג אלול ה'תש"ג

שיעורים. חומש: תבוא, שני עם פירש"י.
 תהלים: סַטְעָא. לו־לט.
 תניא: ובכל שנה . . . וד"ל.

החסיד ר' הענדיל סיפר: ידוע הי' לכל החסידים, אשר ביחידות הראשונה היתה העברת הערלה, וזאם ניט זואם, פון ערלת הלב איז מען גלייך פטור גע- ווארען.

יום שלישי יד אלול ה'תש"ג

שיעורים. חומש: תבוא, שלישי עם פירש"י.
 תהלים: עב־עו. מ־מב.
 תניא: טו. להבין . . . קכא הכלולה מהו.

מהוראות אאמו"ר: להנזר ממלחמת תנופה עד קצה האחרון, לא מפני שאין לנו במה לנצח או מפני מורד לב, אלא מפני שאת כל כוחותינו עלינו להקדיש אך ורק לחיזוק בנינינו, בניו התורה והמצות בקוֹוֹשה ובטהרה. ועל זה עלינו למסור את נפשותינו במס"נ בפועל ולא רק בכח.

יום רביעי טו אלול ה'תש"ג

שיעורים. חומש: תבא, רביעי עם פירש"י.
 תהלים: עוֹעַת. מנ־מה.
 תניא: אך צריך . . . קכב ומליצה.

התיסדות ישיבת "תומכי תמימים": יום א טו אלול תרנ"ז.

התחלת הלימוד בנגלה ודא"ח: יום ד ת"י אלול תרנ"ז.

בליל שמח"ת תרנ"ט אחרי ההקפות הכריז אאמו"ר: הישיבה שמה "תומכי תמימים", ותלמידים הלומדים ומתנהגים ברוחה שמה "תמימים".

החסיד ר' . . . פטור געוואָרען: לשי"ס הי' תמוז צ"ה [אג"ק ח"ג ע' תז]. מהוראות אאמו"ר: . . . רק בכח: להרצוג כד אדיר תשי"א [אג"ק ח"ה ע' רפה]. התיסדות ישיבת . . . שמש תמימים:

יום חמישי טז אלול התש"ג

שיעורים. חומש: תבוא, חמישי עם פירש"י.
תהלים: עט"פב. מו"מח.
תניא: והנה כללות . . . "קכג כמו שית'.
רבינו הזקן פי' המאמר כל המקיים נפש אחת מישראל
כאלו קיים עולם מלא, אויף א אידעו דארף מעו קוקעו
ווי ער שטייט אין מחשבה הקדומה דא"ק, און דארטעו
שטייט יעדער נשמה מיט אלע דורות וואס קומעו
ארויס פון איהר ביו ביאת המשיח גואל צדק, און
אז מעו טוט א אידעו א טובה, טוט מעו א טובה אט
די אלע נשמות עד סוף כל הדורות.

יום ששי יז אלול התש"ג

שיעורים. חומש: תבא, ששי עם פירש"י.
תהלים: פג"פו. מט"נא.
תניא: והנה מדות . . . "קכג מדותיהם.
רבינו הזקן הי' בעצמו הקורא בתורה. פעם אחת לא
הי' בליאזנא ש"פ תבא, ושמע אדמו"ר האמצעי —
והוא עודנו נער קודם הבר מצוה — הקריאה מאחר.
העגמת נפש מהקללות שבתוכחה הביאתו לכאב לב, עד
שביוהכ"פ נסתפק רבינו הזקן אם יוכל להתענות.
כששאלו את אדה"מ הרי בכל שנה קוראים
פרשה זו, ענה: כשאבא קורא „הערט זיך ניט קיין
קללות".

שבת חי אלול התש"ג

לששי עולה הבעל קורא, ומעצמו.
שיעורים. חומש: תבא, שביעי עם פירש"י.
תהלים: פח"פט. נב"נד.
תניא: והנה כ"ז . . . שיתבאר במקומו.
יום הולדת את הבעש"ט בשנת תנ"ח. יום שנתגלה
אליו מורו ורבו הק' — תפ"ד. יום שנתגלה הבעש"ט
— תצ"ד.
יום הולדת את רבינו הזקן — תק"ה.
תוכן תורת הבעש"ט בש"פ תבוא ח"י אלול תרנ"ב אחר
קבלת שבת: והי' כי תבוא אל הארץ נו'. ארץ ל'
מרוצה ול' רצון כראיתא במדרש. אז דו וועסט צוקוי
מען צום רצון וואס איז א מתנה מלמעלה און בירושה
בכל אחד מישראל, איז די עבודה דארף זיין וישבת,
אראפטרעגען אין התישבות, ולקחת נו' ושמת בטנא,
ממשיך זיין אורות בכלים, והלכת אל המקום אשר
יבחר ה' אלקיד, א איד דארף וויסען אז ער גייט
פון איין ארט אין דעם אנדערעו, איז ניט ער גייט
אליין נאר מפירט איהם מלמעלה, און די כוונה איז
לשכן שמו שם, אויף מפרסם זיין אלקות אין דעם
ארט וואו ער איז.
אחר תפלת ערבית חזר עוד הפעם תורה הקודמת
והוסיף: והי' כי תבוא נו' בכדי דו זאלסט צוקומען
צום רצון נו', איז דאס דורך דעם אז והלכת אל המקום
נו' לשכן שמו שם, זאלסט זיך מוסר נפש זיין אויף
מפרסם זיין דארטעו אלקות, מיט וואס איז מען
מפרסם אלקות, מיט א ברכה און א פסוק תהלים.

לששי עולה הבעל קורא, ומעצמו.

לששי עולה הבעל קורא, ומעצמו.

רבינו הזקן . . . כל הדורות: מכי ט"ז אלול ש"ת (מבוא לפ"ע) [אג"ק ח"ה ע' קלג] „מבוא
לפ"ע" = מבוא לפוקח עורים ע' 3. ואח"כ נדפסה באג"ק ח"ג ע' תעח]. רבינו הזקן . . .
קיין קללות: רשימותי אלול צד וסה"ש תרצ"ו: ה"ש ע' 191. תוכן תורת . . . פסוק תהלים:

יב אלול

יום ראשון, ה'תש"ג

"בשעה שהקדימו" תער"ב

שיעורים. חומש: תבוא, פרשה ראשונה עם פירש"י.

תהלים: סו-סח. לד-לו.

תניא: יד. לעורר ... 240 מעלה.

המשך הגדול הידוע בשם „בשעה שהקדימו, תער"ב" התחיל אאמו"ר [מהורש"ב] לאמרו יום א' דחה"ש תער"ב בליובאוויטש, וסיימו ש"פ וירא תרע"ו ברוסטוב, במאמר המתחיל וה' אמר המכסה אני מאברהם. ובו קמ"ד מאמרים. ויש בכתובים חלק שני שלא אמרו, ולא נחלק למאמרים.

המשך תער"ב הנודע, הוא ההמשך הארוך ביותר של מאמרים. במשך שנים ארוכות היה כתב יד קודש של ההמשך ספון אצל רבותינו הקדושים, עד שבשנת תשל"ז, הורה כ"ק אדמו"ר להדפיסו ולהוציאו לאור, ואז גם הדפיס את ה"חלק שלא נאמר".

הרהבה

שיחות כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ, וכ"ק אדמו"ר אודות ההמשך, נדפסו בתוספות לחלק ג' של "בשעה שהקדימו תער"ב". הנה קטעים קצרים משיחת כ"ק אדמו"ר בכ' כסלו תשל"ז:

בין ה"המשכים" המפורסמים ישנו ה"המשך" המיוחד דכ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע שהתחלתו בחג השבועות שנת תרע"ב, כפי שנקרא בפי החסידים בשם "המשך תער"ב", המשך הכי ארוך של מאמרי חסידות. חלקו - נתחלק לפרקים ע"י כ"ק אדמו"ר נ"ע, ובתוספת קיצורים, וכולל גם "חלק שלא נאמר".

חיבה יתירה נודעת להמשך זה בעיני כ"ק אדמו"ר נ"ע - "אין דעם המשך האט ער זיך געקאכט" [=ב'המשך' הזה הוא עסק בחיות מיוחדת].

בהמשך זה ישנם "גדולות ונפלאות" לגבי שאר ההמשכים, אפילו בערך לה"נפלאות" שבהמשך תרס"ו - נס ופלא בערך וביחס לפלא גופא.

1. בשעה שהקדימו תער"ב ח"ג, הוספות ע' יא.

יג אלול

יום שני, ה'תש"ג

היחידות הראשונה

שיעורים. חומש: תבוא, שני עם פירש"י.

תהלים: סט-עא. לז-לט.

תניא: ובכל שנה ... וד"ל.

החסיד¹ ר' הענדיל סיפר: ידוע הי' לכל החסידים, אשר ביחידות הראשונה היתה העברת הערלה, וואָס ניט וואָס, פון ערלת הלב איז מען גלייך פטור געוואָרען [= מה שלא יהיה, מערלת הלב מיד התפטרנו].

כשם שישנה ערלת הבשר שיש להעבירה בשעת המילה, כך יש ערלת הלב שגם אותה יש להעביר. כמפורש בכתוב "ומלתם את ערלת לבבכם", כלומר הסרת הכיסוי והדברים המעכבים את הלב להתגלות באהבה ויראה.

ועל כך נאמר כאן שביחידות הראשונה, נפטרו לכל לראש מערלת הלב.

הרחבה

ראה לעיל יא אלול.

1. לש"ס ה' תמוז צ"ה. נדפס באג"ק אדמו"ר מהור"צ ח"ג ע' תז.

יד אלול

יום שלישי, ה'תש"ג

להינזר ממלחמת תנופה

שיעורים. חומש: תבוא, שלישי עם פירש"י.

תהלים: עב-עו. מ-מב.

תניא: טו. להבין... "קכא" הכלולה מהן.

מהוראות¹ אאמו"ר [מהורש"ב]: להינזר ממלחמת תנופה עד קצה האחרון, לא מפני שאין לנו במה לנצח או מפני מורך לב, אלא מפני שאת כל כוחותינו עלינו להקדיש אך ורק לחיזוק בנינינו, בנין התורה והמצוות בקדושה ובטהרה. ועל זה עלינו למסור את נפשותינו במס"נ בפועל ולא רק בכח.

משמעות הדברים:

ישנם הרבה מלחמות "צודקות" הנקראות בשם "מלחמת תנופה". למשל: להלחם נגד חילולי שבת, אכילת טרפה וכיוצא בזה. ובכן, מורה אדמו"ר מהורש"ב, שאף שאם נלחם יש לנו במה לנצח, אך אין עניננו במלחמות תנופה, כי אם בעשיה ובכנין. להרחיב את גבולות הקדושה, ולבנות את התורה והמצוות. ואך ורק בזה – וזאת עד למסירות נפש.

הרחבה

את הדברים הללו כתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ במכתב נרגש אל הרה"ג ר' יצחק אייזיק הלוי הרצוג ז"ל, שהי' אז הרב הראשי בארץ ישראל:

...איני יודע אם ידוע לכבוד ידידי, אשר גם לגודל עוצם קנאתי בתור קיצוני וימני גמור, הרואה את הדרת ישראל רק בנושנות, בין במנהגים בין בהנהגות, הנה אינני בכל זה מן המהרסים ומחריבים בניני אחרים. כי כן חונכתי במשך עשרים וחמש שנים מאת הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק אביר הרועים:

1. להרצוג כ"ד אדר תש"א. נדפס באג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"ה ע' רפה.

"להנזר ממלחמת תנופה עד הקצה האחרון, לא מפני שאין לנו במה לנצח, או מפני מורך לב
אלא מפני שאת כל כחותינו עלינו להקדיש אך ורק על חיזוק בנינינו, בנין התורה והמצות
בקדושה ובטהרה. ועל זה עלינו למסור את נפשותינו במסירת נפש בפועל ולא רק בכח".

עד כמה קיימתי מצות הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק בהנוגע ל"ועשה טוב", במסירת נפש להגן
ולחזק את בנין התורה והמצות בקדושה ובטהרה - לא אדע. בודאי החסרתי מזה שהי'
ביכלתי לעשות, ותשובה מועלת.

אבל את ה"סור מרע" קיימתי. ובכל מעשה התעתועים הנעשים ע"י הציונים הכופרים
וחבריהם הנמשכים אחריהם, הנה כל כמה שלבבי כאב לראות את חילול הקדש, התורה
והיהדות, שלא זו בלבד שמעכבים את הגאולה ודוחים אותה, אלא שבלהטיהם המדיניות
ממשיכים את הגלות המר, מחללים שם שמים, דתו ותורתו, ומכחישים יעודי ה' והבטחותיו
על ידי נביאיו הקדושים - בכל זה, הנה אף הגה קל לא השמעתי ברבים.

טו אלול

יום רביעי, ה'תש"ג

התייסדות תומכי תמימים

שיעורים. חומש: תבוא, רביעי עם פירש"י.
תהלים: עז-עת. מג-מה.
תניא: אך צריך ... קכב ומליצה.

התייסדות¹ ישיבת «תומכי תמימים»: יום א טו אלול תרנ"ז.
התחלת הלימוד בנגלה ודא"ח: יום ד ח"י אלול תרנ"ז.
בליל שמח"ת תרנ"ט אחרי ההקפות הכריז אאמו"ר [מהורש"ב]: הישיבה שמה «תומכי תמימים», ותלמידים הלומדים ומתנהגים ברוחה שמם «תמימים».

הרחבה

מקור הדברים הוא במכתב של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ:

במענה על שאלתך בטעם קריאת השם דישיבת ליובאוויטש בשם **תומכי תמימים**, הנה הישיבה נוסדה ביום א' לסדר "השקיפה ממעון קדשך וברך את עמך את ישראל" – תבוא – ט"ו לחודש אלול תרנ"ז.

ביום ההוא – ט"ו אלול – שהי' יום סעודת החופה דחתונתנו, בשעה השני' צהרים קרא הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק ועידה אשר בה השתתפו כחמשים איש מבחירי הרבנים הזקנים והגבירים דאנ"ש שהיו באותו מעמד. הוד כ"ק אאמו"ר פתח הועידה בהודעה כללית אשר החליט בדעתו הק² ליסד ישיבה מבחורים יודעי תורה אשר יתעסקו בלמוד החסידות.

1. התמים א כד. נדפס בהתמים חוברת א' ע' כג (יג, א) ואילך. אג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"י ע' שסה. וראה סה"ש תש"ב ע' 133.

2. "כ"ק מו"ח אדמו"ר צוקללה"ה נבג"מ זי"ע הי' המציע לאביו, כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) צוקללה"ה נבג"מ זי"ע, לייסד ישיבה. אחרי דין ודברים שהי' ביניהם, נסע כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) על האוהל (כך שמעתי סתם מכ"ק מו"ח אדמו"ר, ובודאי הכוונה להאוהל בליובאוויטש – היינו של כ"ק אדמו"ר הצמח צדק וכ"ק אדמו"ר מהר"ש – צוקללה"ה נבג"מ זי"ע), ובבואו משם אמר לכ"ק מו"ח אדמו"ר כי מקבל ההצעה – הערת כ"ק אדמו"ר, לקו"ש ח"ב ע' 484.

מאמר הפתיחה אשר הואיל הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק לאמר אז, כתוב הוא אצלי ברשימותי דשנה ההיא, במאמר זה הואיל כ"ק לבאר יסודי תורת החסידות החדדי"ת, ביאר את הדרך אשר גילה מורנו הבעש"ט והחידוש שחידש מורנו הרב המגיד, והמסילה הרחבה אשר סלל הוד כ"ק רבנו הזקן, והגילויי אורות שהאירו הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק' במשך מאה ועשרים שנה, תקל"ח - תרנ"ח.

... ביום השלישי טו"ב אלול בחר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק בשמונה תלמידים הראשונים ומסר אותם על יד החסיד הנודע ר' שמואל גרונם נ"ע אסתרמאן מעיר זעמבין - פלך מינסק - אשר ילמוד עמהם דא"ח עפ"י הסדר אשר סידר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק.

אחרי המועדים נסעו התלמידים עם מורם הרש"ג לעיר זעמבין וישבו שם משך שנה תמימה ובמשך השנה נתוספו עוד כעשרה תלמידים.

... **בליל שמחת תורה תרנ"ט** בעת ההקפות, כשהגיע להקפה השביעית והי' כבר השעה מאוחרת ביותר, בערך שעה הרביעית בלילה, הואיל הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק לבאר ענין ז' ההקפות. הביאור הבינו כל השומעים.

וסיים: "בעזרת השם יתברך יסדתי ישיבה אשר בה ילמדו נגלה וחסידות, היינו אשר ידעו כי בהנגלה יש פנימית התורה, והחסידות יבינו כמו שמבינים ענין בנגלה". וצוה לנגן.

כאשר סיימו לנגן, אמר: "עתה שמחת תורה, הנני מתפלל לנותן התורה כי יעזור לתלמידי הישיבה, ומתחנן אליו" - והתחיל לאמר - "קדוש ונורא הושיעה נא, רחום וחנון הצליחה נא, שומר הברית עננו ביום קראנו", והפסיק מלכת - מסביב להבימה - וצוה לנגן.

וכאשר סיימו לנגן התחיל לאמר: "תומך תמימים הושיעה נא, תקיף לעד הצליחה נא, יתמים במעשיו עננו ביום קראנו". וסיים אמירת כל הפסוקים, והי' בשמחה גדולה נגן ורקד זמן ארוך ביותר. וכאשר הלך למקום עמידתו צוה לנגן ולרקוד ולשמוח בשמחה גדולה.

אח"כ אמר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק: "הישיבה אשר בחסדי אל עליון נתיסדה אין לה עדיין שם, ועתה הנני קוראה בשם תומכי תמימים, כי מטרת הישיבה להיות תורת ד' תמימה ואז היא משיבת נפש, כדאיתא במדרש: למה היא תמימה שהיא משיבת נפש, למה היא משיבת נפש שהיא תמימה.

בטוח הנני בזכות הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק' אשר בהנהגת רוחה של ישיבה יקוים האמור "תקיף לעד" - עד ביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן, ובלומדי יקוים האמור "תמים במעשיו".

והכריז "הישיבה שמה תומכי תמימים והתלמידים הלומדים ומתנהגים ברוחה שם תמימים. נותן התורה יתברך ויתעלה יברך את הלומדים והתומכים בגשמיות וברוחניות".

טז אלול

יום חמישי, ה'תש"ג

יהודי במחשבה הקדומה דא"ק

תרגום:

רבינו הזקן פירש המאמר "כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא" – על יהודי יש להסתכל כמו שהוא ב"מחשבה הקדומה דא"ק [=אדם קדמון], ושם נמצאת כל נשמה עם כל הדורות שיבואו ממנה עד ביאת המשיח גואל צדק, וכאשר עושים טובה ליהודי, עושים טובה לכל הנשמות הללו עד סוף כל הדורות.

שיעורים. חומש: תבוא, חמישי עם פירש"י.

תהלים: עט-פב. מו-מח.

תניא: והנה כללות ... קכג- כמו שית'.

רבינו הזקן פי' המאמר² כל המקיים נפש אחת מישראל כאלו קיים עולם מלא, אויף א אידען דארף מען קוקען ווי ער שטייט אין מחשבה הקדומה דא"ק, און דארטען שטייט יעדער נשמה מיט אלע דורות וואס קומען ארויס פון איהר ביז ביאת המשיח גואל צדק, און אז מען טוט א אידען א טובה, טוט מען א טובה אט די אלע נשמות עד סוף כל הדורות.

ידוע מאמר המשנה:

... דיני נפשות, דמו ודם זרעיותיו תלויין בו עד סוף העולם ... לפיכך נברא אדם יחיד, ללמדך, שכל המאבד נפש אחת מישראל, מעלה עליו הכתוב כאלו אבד עולם מלא. וכל המקיים נפש אחת מישראל, מעלה עליו הכתוב כאלו קיים עולם מלא.

והפירוש הפנימי הוא שעל יהודי צריך להביט לא כפי שהוא נמצא כאן לפנינו, אלא כפי שהוא בשורשו ב"מחשבה הקדומה דא"ק" – במקום הכי ראשון של סדר ההשתלשלות, ששם הוא באמת נמצא באופן של "עולם מלא", ש"דמו ודם זרעיותיו תלויין בו עד סוף העולם". ועל כן כשעושים טובה ליהודי, צריך לראות שעושים טובה לדורי דורות.

1. מב' ט"ז אלול ש"ת (מבוא לפו"ע). נדפס באג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"ה ע' קלג. מבוא לפוקח עורים ע' 3. אג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"ג ע' תעה.
2. סנהדרין לז, א.

למקור הדברים מציין רבינו לשני מקומות, למכתב של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ (יובא להלן) ולהקדמתו של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ לקונטרס פוקח עורים של אדמו"ר האמצעי. בחלקה הראשון של ההקדמה מבאר כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ את אהבתו הגדולה והתמסרותו של כ"ק אדמו"ר האמצעי לכל אחד מהחסידים, עד שלכמה חסידים כתב ספר פרטי עבורם, וכמו הקונטרס פוקח עורים שנכתב כולו עבור בעל תשובה אחד (אודותיו נסוב הסיפור הארוך בהקדמת פוקח עורים). כאן מובא פתגם זה עם ביאור רחב של אדמו"ר האמצעי:

ידועים לנו ספורים לעשרות המראים גודל התענינותו של כ"ק אדמו"ר האמצעי במצבם הרוחני של החסידים, שהיתה התענינות פרטית כאב המחנך ומדריך את בנו יחידו בשימת לב מיוחדת.

הוד כ"ק אדמו"ר הזקן העמיס בשנת תק"ן על הוד כ"ק בנו אדמו"ר האמצעי, את הדרכת האברכים היושבים בליאזנא, וגם לבא בכתובים עם אלו הסמוכים על שלחן אבותיהם וחונניהם. והוד כ"ק אדמו"ר האמצעי עסק בזה בהתענינות גדולה.

באחת השיחות בשעת התועדות הוד כ"ק אדמו"ר האמצעי עם מחונכיו, היו נוכחים גם מזקני החסידים הראשונים של הוד כ"ק אביו רבינו הזקן. והוד כ"ק רבינו האמצעי דבר בהתרגשות גדולה דברים היוצאים מלבבו הקדוש בשפיכת הנפש ממש בענין נחיצת העבודה שבלב, תפלה במתינות, מה שעשה רושם אדיר על השומעים.

הוד כ"ק אדמו"ר האמצעי הי' חלוש הלב והריאה עוד מימי נעוריו, והדבור בהתרגשות הלב הי' פועל לרע על בריאותו. וכן הי' בפעם ההוא, שאחר ההתועדות נחלה ליומים, ויבאו אחדים מזקני החסידים לבקרו.

ויאמר אחד מהם לכ"ק רבינו: מדוע דיבר בהתרגשות כל כך, מאחר שהוא יודע שזה מזיק לבריאותו הי' צריך לזהר מזה.

"כאשר כ"ק אדמו"ר" - השיב לו כ"ק רבינו האמצעי - "העמיס עלי הדרכת האברכים, אמר לי: אויף א אידען בעדארף מען קוקן ווי ער שטייס אין [=על יהודי יש להביט, כפי שהוא ב] מחשבה הקדומה דא"ק".

ומזה למדתי ארבעה דברים:

הנשמה כמו שהיא במחשבה הקדומה היא במדריגת בן, וכשיורדת להתלבש בגוף היא במדריגת עבד. ומכיון שגם בירידתה למטה צריכים לראותה כמו שהיא במחשבה הקדומה, זאת אומרת שכל נשמה ונשמה יכולה להיות במדריגת בן גם בירידתה למטה.

הנשמה כמו שהיא במחשבה הקדומה, יש לה כחות עצמים שיכולה לפעול כל ענין עבודת הבריורים, ובירידתה למטה נותנים לה כחות הנצרכים לה לעבודת הבריורים, אלא שכל זה - מה שהיא במדריגת בן והכחות עצמים שלה - הוא בהעלם וצריכים לגלות זה מההעלם אל הגילוי.

הנשמה כמו שהיא במחשבה הקדומה, הנה לבד זאת שהיא בעצמה נמצאת שמה, הנה כלולות שמה גם הנשמות העתידות להתגלות על ידה במשך כל הדורות עד ביאת הגואל בגמר כל הבירורים. ועם היות שכל נשמה ונשמה יש לה בחירה חפשית באופן העבודה, אבל התחלת כללות עבודתה תלוי' בעילתה, כמו אב ובן שתחלה הנה האב זכה לבנו, ואחרי כן יכול להיות יפה כח הבן מכח האב.

הנשמה כמו שהיא במחשבה הקדומה, הנה שם ישנו לכללות כל ענין עבודת הנשמה בהיותה למטה, ובאיזה אופן: אם משפיע או מקבל, ובאמת שניהם כאחד - מקבלים ממי שלמעלה ממנו ומשפיע למי שלמטה ממנו, וכל פרטי עניני עבודתו.

ומאמר זה "אויף א אידען בעדארף מען קוקן ווי ער שטייט איז מחשבה הקדומה דא"ק" [=על יהודי יש להביט כפי שהוא במחשבה הקדומה דא"ק] אין זה שרק על הזולת צריכים להביט ככה, כי אם גם על עצמו צריכים להביט כמו שהנשמה עומדת במחשבה הקדומה דא"ק.

וכשהתבוננתי - סיים כ"ק רבינו האמצעי - בתעודת נשמתי שנמסרה לה כשירדה להתלבש בגופי, בהנוגע לעצמי ולכל אותן הדורות הבאים, והאחריות הגדולה העמוסה עלי בהנוגע אל המחונך ודורותיו, האפשר הי' לי לכלוא את רגשות לבי.

וכן ישנם עוד כמה ספורים המעידים על עוצם גודל התענינותו במסירות גדולה בהנוגע לכל חסיד ומקושר בפרט, ואם כן איפא לא יפלא אם כתב מאמר פרטי עבור איש פרטי.

הקורא מכתבו הכללי של הוד כ"ק אדמו"ר האמצעי כשנתיישב בליובאוויטש - בשנת תקע"ד - רואה את האש האלקי הלוהט באהבת ישראל, בהדרכתם ובקירובם לעבודה שבלב דקביעות עתים לתורה וקיום המצות ברגש - מיט געפיהל - דחיות פנימי [=עם רגש של חיות פנימי].

אך הנוסח המדויק של הפתגם, כפי שהוא ב"היום יום" לפנינו, לקוח מהמכתב הבא:

במענה על מכתבו אדות התיסדות בית ספר לנערות שלא בא הדבר אל הפועל, הנני מצטער מאד על אשר כבוד הרבנים ובעלי בתים היראים שי' לא התעסקו בדבר זה בעתו ובזמנו בזרזות הדרושה בכל דבר אפילו בהידור מצוה, ביחיד העושה מצוה, ובפרט בענין הנוגע לנפשות רבות

- אין זה לשון גוזמא כי אם כן הוא בפועל-ממש שנוגע להרבה נפשות בנות ישראל וכל אחת ואחת היא הרבה נפשות. כמו שאמר רבינו הזקן נ"ע בפירוש מאמר "כל מקיים נפש אחת מישראל כאלו קיים עולם מלא", אויף א אידן דארפן קוקן ווי ער שטייט אין מחשבה הקדומה דא"ק, און דארטן שטייט יעדער נשמה מיט אלע דורות וואס קומען ארויס פון איר ביז ביאת המשיח גואל צדק, און אז מען טוט א אידן א טובה טוט מען א טובה אט די אלע נשמות עד סוף כל הדורות [=על יהודי יש להסתכל כמו שהוא במחשבה הקדומה דא"ק, ושם נמצאת כל נשמה עם כל הדורות שיבואו ממנה עד ביאת המשיח גואל צדק, וכאשר עושים טובה ליהודי, עושים טובה לכל הנשמות הללו עד סוף כל הדורות].

וזהו בענין גשמי, ומכל שכן בענין רוחני שזה נוגע לנפשות רבות.

ז' אלול

יום ששי, ה'תש"ג

כשאבא קורא

שיעורים. חומש: תבוא, ששי עם פירש"י.

תהלים: פג-פז. מט-נא.

תניא: והנה מדות ... "קכג" מדותיהם.

רבינו¹ הזקן הי' בעצמו הקורא בתורה. פעם אחת לא הי' בליאזנא ש"פ תבא, ושמע אדמו"ר האמצעי – והוא עודנו נער קודם הבר מצוה – הקריאה מאחר. העגמת נפש מהקללות שבתוכחה הביאתו לכאב לב, עד שביוהכ"פ נסתפק רבינו הזקן אם יוכל להתענות. כששאלו את אדהא"מ הרי בכל שנה קוראים פרשה זו, ענה: כשאבא קורא, הערט זיך ניט קיין קללות" [=אין נשמעים קללות].

ידוע המבואר בלקוטי תורה² בענין הקללות שבפרשת בחוקותי ש"כאמת אינם אלא ברכות". והמסופר כאן, הוא שאדמו"ר האמצעי שמע כל ימיו קריאת התורה מאביו כ"ק אדמו"ר הזקן, ואז באמת לא שמע קללות. ורק כשפעם אחת נסע אדמו"ר הזקן, ואחר קרא בתורה – אז שמע את הקללות כפשטן, והדבר השפיע מאוד על בריאותו.

הרחבה

מקור הדברים הוא ברשימתו של כ"ק אדמו"ר, מה ששמע מכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ:

אדמו"ר הזקן הי' הקורא בתורה. פעם לא הי' בלאזני פ' כי תבוא, ושמע האמצעי את הקריאה מאחר – האמצעי עדיין קודם הבר מצוה – ומהעגמת נפש מהקללות שבתוכחה נעשה כאב לב, עד שליום הכפורים האט אדמו"ר הזקן געטראכט צי זאל ער פאסטען [=הרהר אדמו"ר הזקן באם יהי עליו להתענות].

1. רשימותי אלול צד. נדפס בתו"מ רשימת היומן ע' שלח.

2. לקו"ת בחוקותי מת, סע"א ואילך. וראה אור התורה תבא ע' תתצב ואילך.

כששאלו את האמצעי, הרי גם בכל שנה וכו', ענה: כשאבא קורא הערט זיך ניט קללות
[=אין נשמעים קללות].

באחת משיחותיו ביאר כ"ק אדמו"ר את הסיפור³:

ידוע מאמר חז"ל שהתורה היא מהדברים ש"קדמו לעולם" .. כי בכל תיבה ותיבה שבתורה יש (גם) פירוש פנימי ורוחני, כפי שהתורה נלמדת בעולמות עליונים רוחניים (שלמעלה מעלה מענינים גשמיים).

... ונמצינו למדים ענין נוסף: מכיון שאצל הקב"ה "לא יגורך רע" - על כרחך צריך לומר, שגם ענינים אלו שבתורה שלפי פירושם הפשוט ("בתחתונים") הם ענינים בלתי רצויים (מעשים לא טובים, עונשים וכיו"ב), הרי בתורה כפי שהיא בעליונים (שלא יתכן בהם מציאות של רע) מתפרשים המה באופן שכולם קודש וטוב.

ולהעיר מדברי הרמב"ם ד"אין הפרש בין .. ותמנע היתה פילגש, ובין אנכי ה' אלקיך ושמע ישראל, כי הכל מפי הגבורה, והכל תורת ה' תמימה טהורה וקדושה אמת:

אף שפשטות המכוון בתיבות אלו ("תמנע היתה פלגש") הוא לאשה שהיתה בתכלית הירידה כו' .. - קצה ההפכי בתכלית מקדושת "אנכי ה'א" - מ"מ אין זה נוגע לקדושת תיבות אלו כמו שנכתבו בתורה, עד שאין הפרש כלל בין קדושת תיבות אלו לקדושת התיבות "אנכי ה' אלקיך", ד"הכל תורת ה' תמימה טהורה וקדושה אמת". כי אין הנידון מציאותה של "תמנע", כ"א הדיון בתורה אודותה, ודיון זה שבתורה הוא תמים טהור וקדוש באמת.

וכ"ש וק"ו כפי שהתורה היא "בעליונים", ששם הענין ד"תמנע היתה פלגש" מעיקרא אינו אלא ענין רוחני הנמצא בעולם שכולו קדושה (מכיון דשם "לא יגורך רע").

יסוד זה מבאר ג"כ סיפור, לכאורה תמוה, אודות קריאת ה"תוכחה" (שבפ' תבוא) ע"י אדמו"ר הזקן:

מסופר: רבינו הזקן ה' בעצמו הקורא בתורה. פעם אחת לא ה' בליאזנא ש"פ תבוא, ושמע אדמו"ר האמצעי - והוא עודנו נער קודם הבר מצוה - הקריאה מאחר. העגמת נפש מהקללות שבתוכחה הביאתו לכאב לב, עד שביוהכ"פ נסתפק רבינו הזקן אם יוכל להתענות. כששאלו את אדמו"ר האמצעי, הרי בכל שנה קוראים פרשה זו, ענה: כשאבא קורא "הערט זיך ניט קיין קללות" [= אין נשמעים קללות].

ולכאורה דורש ביאור: כאשר רבינו הזקן קרא בתורה - בתכלית הדיוק בכל התיבות והאותיות עם הנקודות וטעמים כו' - בודאי נשמע **תוכנה** של הקריאה כפשוטו (בהתאם להכלל "אין מקרא יוצא מידי פשוטו") - ומהו, איפוא, הפירוש בדברי אדמו"ר האמצעי "כשאבא קורא הערט זיך ניט קיין קללות"?

3. לקו"ש ח"ל ע' 18 ואילך.

והביאור – ע"פ הנ"ל: ענין הקללות במובנן הפשוט הוא רק כפי שהענין נלמד למטה בעולם הפשט. אמנם כפי ש"התורה מדברת בעליונים", בעולם שכולו קדושה שאין לה שייכות למציאות של רע (ובמילא גם לא להעונש על רע) – הנה גם ענינים אלו (הקללות) תוכנם אך ורק קדושה וברכה.

[וכפי שמפרש אדה"ז לענין הקללות דפ' בחוקותי, ש"לפי האמת אינם רק ברכות", ומביא הצמח צדק⁴ דוגמא לזה מהסיפור המובא בש"ס⁵, דרשב"י שלח בנו לתנאים שנודמנו במקומו שיברכוהו, אמנם הם ברכוהו "בלשון קללה" והי' מצטער מזה. וכשחזר דברי התנאים לפני אביו אמר לו "הנך כולהו ברכתא נינהו"].

ולכן, כאשר אדמו"ר הזקן הי' קורא בתורה, הי' נשמע בקריאתו (אצל אדמו"ר האמצעי) תוכן פירוש הדברים כפי ש"התורה מדברת בעליונים", ששם (גם) פ' התוכחה היא מעיקרא ענין שכולו טוב וברכה.

[ויומתק ע"פ מה דמפרש אדמו"ר הזקן את הלשון "קורא בתורה" – ש"ע"י עסק התורה (האדם) קורא להקב"ה לבוא אליו כביכול כאדם הקורא לחבירו שיבא אליו וכבן קטן הקורא לאביו לבא אליו להיות עמו בצוותא חדא" – וכן בעניננו, ש"ע"י קריאת התורה של אדמו"ר הזקן, קרא והמשיך התורה כפי שהיא בעליונים, אצל הקב"ה (דשם "לא יגורך רע", כנ"ל)].

4. בהגהות ללקו"ת שם (מת, ב), ע"ש. – ולהעיר ג"כ מרשימות הצ"צ לאיכה (באוה"ת לנ"ך ח"ב), שמפרש הפסוקים דאיכה למעליותא (ע"ש באורך). ועוד.
5. מועד קטן ט, סע"א ואילך.
6. תביא ספלי"ז.

חי אלול

שבת, ה'תש"ג

"והיה כי תבוא"

[א] לששי עולה הבעל קורא, ומעצמו.

שיעורים. חומש: תבוא, שביעי עם פירש"י.

תהלים: פח־פט. נב־נד.

תניא: והנה כ"ז ... שיתבאר במקומן.

[ב] יום הולדת את הבעש"ט בשנת תנ"ח. יום שנתגלה אליו מורו ורבו הק' – תפ"ד. יום

שנתגלה הבעש"ט – תצ"ד.

[ג] יום הולדת את רבינו הזקן – תק"ה.

[ד] תוכן תורת הבעש"ט בש"פ תבוא ח"י אלול
תרנ"ב אחר קבלת שבת: והי' כי תבוא אל הארץ
גו². ארץ ל' מרוצה³ ול' רצון כדאיתא במדרש⁴.
אז דו וועסט צוקומען צום רצון וואָס איז א
מתנה מלמעלה און בירושה⁵ בכל אחד מישראל,
איז די עבודה דארף זיין וישבת, אראָפּטראָגען
אין התישבות, ולקחת גו' ושמת בטנא, ממשיך
זיין אורות בכלים. והלכת אל המקום אשר יבחר
ה' אלקיך, א איד דארף וויסען אז ער גייט פון
איין אָרט אין דעם אַנדערען, איז ניט ער גייט
אליין נאָר מ'פירט איהם מלמעלה, און די כוונה

תרגום:

תוכן תורת הבעש"ט בש"פ תבוא ח"י
אלול תרנ"ב אחר קבלת שבת:

"והי' כי תבוא אל הארץ וגו'". 'ארץ' לשון
'מרוצה' ולשון 'רצון' כדאיתא במדרש
– כשתבוא אל הרצון, שהוא מתנה
מלמעלה ובירושה בכל אחד מישראל,
צריכה העבודה להיות – "וישבת" –
להביא בהתישבות.

"ולקחת גו' ושמת בטנא" – להמשיך
אורות בכלים.

"והלכת אל המקום אשר יבחר ה'
אלקיך" – יהודי צריך לדעת, שכשהוא
הולך ממקום אחד לאחר, אין זאת שהוא
הולך, אלא שמוליכים אותו מלמעלה,

1. שמע"צ צ"ו. נדפס בסה"ש תרצ"ז ע' 191. כתר שם טוב (קה"ת) הוספות סי' תיט.

2. תבוא כו, א.

3. "ראה תו"א ד"ה כי כאשר השמים (א, ג). ובארוכה בלקו"ת לג"פ רד"ה עוד ביאור ע"פ כי כאשר השמים (כא, ג
ואילך) [אוה"ת בראשית ח"ג תפא, ב ואילך. ח"ו תתרג, א ואילך] – הערת כ"ק אדמו"ר (נדפסה בקונטרס ז' תורות
שאמר מוריניו הבעש"ט. ובכתר שם טוב הוספות סי' ג).

4. בראשית רבה פ"ה, ת.

5. "ראה בבא בתרא (קכט, ב. קלג, א) בענין מתנה מי שראוי ליורשו. ונתבאר באוה"ת להצ"צ ביאור לד"ה ויאמר
יהונתן ס"ה [בראשית ח"א טז, ב ואילך] – הערת כ"ק אדמו"ר (שם).

איז לשכן שמו שם, אויף מפרסם זיין אלקות
אין דעם אָרט וואו ער איז.

אחר תפלת ערבית חזר עוד הפעם תורה
הקודמת והוסיף: והי' כי תבוא גו' בכדי דו
זאָלסט צוקומען צום רצון כו', איז דאָס דורך
דעם אז והלכת אל המקום גו' לשכן שמו שם,
זאָלסט זיך מוסר נפש זיין אויף מפרסם זיין
דאָרטען אלקות, מיט וואס איז מען מפרסם
אלקות, מיט א ברכה און א פסוק תהלים.

והכוונה היא "לשכן שמו שם" – לפרסם
אלקות במקום שהוא נמצא.

אחר תפלת ערבית חזר עוד הפעם תורה
הקודמת והוסיף:

"והי' כי תבוא גו'" – כדי שתגיע לרצון כו',
זהו על ידי ש"הלכת אל המקום גו' לשכן
שמו שם" – תמסור את נפשך לפרסם שם
אלקות.

במה מפרסמים אלקות? – בברכה ופסוק
תהלים.

[א] ראה הנסמן בפתגם ליום כד אייר.

* * *

[ב] עובדת לידת הבעש"ט ואדמו"ר הזקן בח"י אלול, לא היתה ידועה לרבים בדורות
הקודמים, וכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ הוא שגילה ופרסם על דבר זה.

"מורו ורבו הקדוש" הנזכר בפתגם, הוא הנביא אחי' השילוני (רבו של אליהו הנביא,
שהי' גם רבו של הבעש"ט).

הרחבה

אודות הפתגם דהיום, שבו ביום דח"י אלול נולד הבעש"ט, ונתגלה אליו מורו ורבו,
ובו ביום נתגלה – ישנן ריבוי שיחות מכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ, הנה אחת מהן (בתרגום
חופשי):

אחד הנוכחים אמר שהבעש"ט נולד בקירוב לזמן המסירות נפש של גזירות ת"ח ות"ט.
והשיב [כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ]: כי מזמן הגזירות הללו ועד שנולד הבעש"ט נ"ע יש "מהלך"
הגון. הרי זו תקופה של ארבעים חמשים שנה, הבעש"ט נ"ע נולד בח"י אלול תנ"ח והסימן
הוא שנת נח"ת.

בין המכתבים הידועים בשם "הגניזה החרסונית" יש מכתב מהבעש"ט אל כ"ק הרה"ק ר'
יעקב יוסף הכהן נ"ע ה"תולדות" מיום ג' מקץ תקי"ג, בו הוא מקיים הבטחתו מכבר לגלות לו
באיזה יום ובאיזו שנה נתגלה אליו מורו אחי' השילוני, וכותב בזה הלשון:
"אני ביום מלאות לי כ"ו שנה, ביום ח"י אלול בשנת תפ"ד, בעיר אקופ כחצות הלילה נתגלה

6. לקוטי דיבורים ח"א לא, א ואילך.

אלי. הלימוד הראשון היה פרשת בראשית, וכאשר גמרנו התורה הקדושה עד לעיני כל ישראל הייתי בן ל"ו ונגליתני".

על פי הדברים האלה שביום ח"י אלול תפ"ד מלאו למורנו הבעש"ט נ"ע כ"ו שנה הרי שנולד בשנת תנ"ח בח"י אלול, והתגלותו של מורנו הבעש"ט היתה על פי המכתב הנ"ל ביום ח"י אלול תצ"ד.

וכן מכל המכתבים שישנם, הן מכתבי הרה"ק ר' אדם בעל שם אל מורנו הבעש"ט במשך ג' שנים תצ"א תצ"ג בדברי תורה וביאורי מאמרי הזוהר והתיקונים ודברי תורה על אשר מסרב להתגלות, ומודיע לו אשר כולם החליטו שיתגלה, והן ממכתב מורנו הבעש"ט אל גיסו הרה"ק ר' גרשון נ"ע, מוכח כי התגלות מורנו הבעש"ט היתה בשנת תצ"ד.

זקני החסידים סיפרו בשם חסידי כ"ק הרה"ק ר' מנחם מענדל מויטבסק ששמעו מפי קדשו אשר שנת תנ"ח סימנה "נח"ת" ו"חת"ן".

ובאותה שנה נולד מורנו הבעש"ט, חד משמי שמיא נח"ת שזהו "חתן" – נחות דרגא, ובזה נעשתה נחת רוח למטה שנחת רוח חדשה בעולם הזה, כלומר דרך חדשה בעבודה איך לעשות נחת רוח לו יתברך.

... ר' הלל סיפר פעם ששמע מכ"ק הרה"ק ר' מרדכי מצ'רנוביל שאביו [כוונתו על הוד כ"ק הרה"ק רבי נחום זצוקללה"ה⁷] אמר: שהבעש"ט נולד בגופו בנפשו וברוחו בח"י אלול: בגופו – כשנולד בגוף; בנפשו – ביום ח"י אלול נתגלה אליו מורו ורבו הקדוש; וברוחו – שנתגלה. ושלושה דברים אלה היו בח"י אלול.

* * *

[ג] ההכרעה שלידת אדה"ז היא בשנת תק"ה, אינה כפי שהיה מקובל קודם שנולד בשנת תק"ז⁸, וזוהי הכרעת כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ בכמה מקומות.

הרחבה

באחד המכתבים⁹ מבאר כ"ק אדמו"ר את המבוכה אודות שנת לידת רבינו הזקן:

שנת הולדת רבנו הזקן בעל התניא והשו"ע,

כמה פעמים שמענו בעל פה מכ"ק מו"ח אדמו"ר, ונמצא בכמה מקומות ברשימותיו שבדפוס וזכרונותיו, שהוא ביום ח"י אלול שנת תק"ה. וישנו בזה סיפור ארוך מתקופת העבור והלידה, שחלק ממנו נתפרסם בלקוטים וזכרונות שכבר ראו אור הדפוס, והרי מובן שבשטח כהאמור,

7. הצרה בלקו"ד שם.

8. כ"ה בבית רבי ובכ"מ.

9. אג"ק ח"י"ח ע' רפב ואילך.

מסורת משפחה נאמנה ביותר, ובפרט כשנשענת על כמה סיפורים בשטחים שונים, שבכל אחת מהן ישנה הוכחה בהנוגע לשנת ההולדת.

לקושיתו, מנין בא הטעות אצל כמה מסופרי דברי ימי חב"ד, שקובעים שנת תק"ז. בכמה ענינים כגון אלו, שבתקופה הראשונה מועטים היו החוקרים בהם, שגם דברי ימי חסידות בכללם, הרי כשמתבוננים בהשתלשלות הידיעות, לפעמים הכי תכופות, רואים, שאחד אמר שמועה והשערה מיוסדת יותר או פחות [ולפעמים הכי קרובות דוקא "פחות"], והבאים אחריו מבלי ברירה הביאו מבלי להוסיף שזוהי השערה, וכל היודע דברי ימי ישראל בתקופת רבנו הזקן, ברוסיא, יודע שמועטים ביותר התעודות ואפילו המסורות בע"פ בהנוגע לשנות הולדת, ולא עוד אלא שמפני גזירות וכיו"ב – לפעמים קרובות סלפו הוראת גיל הילד או הילדה.

וכנראה שסופרי תולדות חב"ד סמכו על דברי הבית רבי וספר תולדות הרב שקדם לו, שגם בידם לא הי' בזה אלא השערה, [לפלא שדוקא מקור אחד שממנו משמע התאריך תק"ז, לא הועתק במקורות האמורים, כוונתי להקדמת בני רבנו הזקן להשו"ע שלו, ד"ה ואחר רוב שנים כו' בהיותו בן שלשים שנה וכו' בק"ק מאהילוב, וכו' – שהשערה קרובה לודאי שהיותו שם קשורה עם עליית כמה מחסידי הרב המגיד ממעזריטש לאה"ק ת"ו שהי' בשנת תקל"ז – ושאלתי את כ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁰, שהרי אז הי' רבנו הזקן בן ל"ב שנה, וענני שבכלל בכתובת ההקדמה לא די"קו כ"כ בתאריכי השנים [נוסף על זה, הרי בהקדמה האמורה אין ברור כ"כ אם הכוונה לזמן התחלת לימוד הש"ס בפעם הששה עשר או לסיומו], ובכ"א אין בהנ"ל כדי שתירה מסורה מפורטת מדור לדור].

בכמה מקומות מצוינת השנה ברמז "קה"ת" ולא "תק"ה"¹¹, ולכאורה הרמז קשור בעבודת בני קהת, שהיא עבודת קדש הקדשים¹².

* * *

[ד] תורות אלו, שמע אדמו"ר מהורש"ב מהבעל שם טוב בשנת תרנ"ב – בגן עדן. הבעש"ט אמר בסך הכל במשך אותה שבת, פרשת תבוא, שבע תורות בקשר עם יום הולדתו בח"י אלול. התורות כולם הינם על פסוקים בריש פרשת כי תבוא.

ב' התורות המובאות כאן הינם על הפסוקים: "והיה כי תבוא אל הארץ אשר ה' אלקיך נותן לך נחלה, וירשתה וישבת בה. ולקחת מראשית כל פרי האדמה, אשר תביא מארצך, אשר ה' אלקיך נתן לך, ושמת בטנא והלכת אל המקום אשר יבחר ה' אלקיך לשכן שמו שם".

"והיה כי תבוא אל הארץ" – דברים אלו נאמרים ליהודי: כאשר תעלה ותבוא לדרגת

10. סיפור זה גם בשיחת ש"ק פ' שמות תשכ"ו (תו"מ התוועדויות חמ"ה ע' 338).

11. וראה באג"ק חכ"ז ע' רנא: כפי המקובל בבית רבינו – נולד ביום ח"י אלול שנת תק"ה (והרמז – קה"ת).

12. וכנראה ע"ש זה נקראת ההו"ל דחב"ד: קה"ת.

"הארץ". דהיינו: למקום של "מרוצה" ותשוקה לאלקות (בחינת "רצוא"¹³), וגם תהיה בבחינת "רצון" לעשות את רצון ה'.

ורצון זה, אף שצריך לגלות אותו ולבוא אליו, מכל מקום הוא כבר נמצא אצל כל יהודי במתנה מלמעלה, תשוקה לאלקות ורצון לעשות רצון ה' – אלו דברים יסודיים בנשמה. שהיא מתנה מלמעלה, כהמשך הפסוק: "אשר ה' אלקיך נותן לך". וגם התיבה הבאה "וירשתה" מורה על כך שתכונות אלו הם ירושה לנו מאבותינו. ואם כן ישנם אצל כל יהודי.

ומה תעשה כאשר "תבוא אל הארץ"?

"וישבת בה" – עליך להשיב, לקחת את ה"מרוצה" והתשוקה הזו לאלקות, וליישב אותה, להביא אותה בתוך פעולות מסודרות. כפי שהפסוק ממשיך:

"ולקחת מראשית כל פרי האדמה, אשר תביא מארצך, אשר ה' אלקיך נתן לך, ושמת בטנא" – כלומר, את הפירות של ה"ארצך" הזו, של התשוקה הזו, שהיא מתנה מלמעלה ("אשר ה' אלקיך נותן לך") עליך לקחת ולשים ב"טנא", כלומר בתוך כלי. למצוא ביטוי מעשי ומיושב לתשוקה הנפשית הזו.

אחד הביטויים לכך נמצא בהמשך הפסוק:

"והלכת אל המקום" – כאשר אתה הולך לאיזה מקום, עליך לדעת, שלא אתה בחרת ללכת לשם, אלא "אשר יבחר ה' אלוקיך" – הקב"ה בחר שתלך למקום ההוא. והמטרה שלך צריכה להיות: "לשכן שמו שם", לפרסם את הקב"ה באותו מקום לשם אתה הולך.

התורה השניה, היא פירוש נוסף שבא כמו המשך לתורה הראשונה:

"והיה כי תבוא אל הארץ" – כיצד זוכים להגיע ל"ארץ", למרוצה, לתשוקה ולרצון הזה לאלקות?

זה נעשה על ידי ה"והלכת אל המקום" – כשיהודי מוסר את נפשו ללכת ולשכן את שמו של הקב"ה בעולם, הוא זוכה "לבוא אל הארץ".

וכיצד מפרסמים אלקות? – זאת על ידי ברכה ופסוק תהלים.

נמצא אם כן, שהפורקן לתשוקה לאלקות נמצא בהבאת התשוקה הזו ב"כלים", בללכת ולפרסם את ה'. והדרך להגיע לתשוקה הזו – היא גם על ידי פעולה זו עצמה, המסירות נפש ללכת ולפרסם את ה'.

13. כמבואר בתורה אור שמציין כ"ק אדמו"ר – ראה לעיל הערה 3.

תורות אלו הינם השתיים הראשונות מה"שבעה תורות" שנאמרו בגן עדן בח"י אלול תרנ"ב, וכך מספר כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ (במקומות אחדים – בתרגום חופשי):

ביום ו' עש"ק יו"ד אלול תרנ"ב ה' חתונת דודתי מוסיא, השבע ברכות האחרונות היו ביום ה', ביום הזה נסע אדמו"ר על האוהל

– בכלל ה' אצלו מסודר בדבר הביקור על האוהל, לבד הזמנים הקבועים ה' בזה גדרים: א' – ה' אצלו ענינים שאינם ידועים. גדר הב' – עבור הידידים, כמו הרי"מ מפאָלטאַוואַ ז"ל (ישנם המכתבים שהשיב אדמו"ר: קבלתי מכתבו והייתי באהלי קודש וספרתי דבריו, ופעם כותב: וספרתי עניניו). גדר הג' – שהי' נוסע לבקש על עניני חסידות שיונחו, וישנם נזכרים בהפ"נ מאמרים להבינם –

בבואו מהאוהל ביום ה' הנ"ל ה' השבע ברכות ואמר מאמר שוש תשיש, ואמר כי הוא מאמר הל"ב שאמר אביו (אאזמו"ר) אחר חתונתו.

ביום ו' עש"ק נסע עוד הפעם על האוהל, והי' שם עד זמן מאוחר, ובבואו ה' ניכר בעיניו (עס זיינען געווען געשוואָלן די אויגן), אצל המקורבים ה' כל הענין לפלא בעיניהם נסיעתו ביום השבע ברכות על האוהל וגם למחרתו.

בש"ק תבוא ה' מאמר והי' כי תבוא. התפלה בש"ק ההוא ה' עד שעה מאוחרת ביותר (כי בשנים ההם בכלל ה' הסדר אצלו כי ה' מתפלל עד שעה 2 או חצי שלישית, והי' מתחיל בבוקר השכם, והי' בביהכ"נ רק לומר ברכו, לפעמים ה' בא באמירת הללוי, בעת אמירת ברכו ה' בביהכ"נ והיו מחכים עליו בדרך הכבוד אבל לא בדרך נשיאות, כי על אחרים היו ג"כ ממתנים, (על דודי הרז"א לא היו צריכים להמתין)).

אופן התפלה בש"ק תבוא (הנ"ל) ה' שלא כדרך הרגיל (עס האָט געשאָסן פייער), דרכו הי' בש"ק ללמוד שיעורים לפני הקידוש, וישנם שיעורים שהי' לומד לאחר הקידוש, ובעת הקידוש ה' מברך על פירות העץ והאדמה להרבות בברכות, בש"ק ההוא מחמת גמרו התפלה בשעה מאוחרת הספיק רק לקדש ולהתפלל מנחה וליטול הידים לסעודת ש"ק.

בשמע"צ תרנ"ג בעת הפאָרברענגען סיפר אדמו"ר אודות היותו על האוהל ביום ה' (הנ"ל), ואמר כי דרכו אשר כל מאמר שרוצה לומר ברבים הנה אחרי היגיעה בו אינו אומר עד שיש לו הוראה על זה, און די הוראה איז אז דער ענין ווערט באַ עם נתעצם [=וההוראה היא, שהענין מתעצם עמו].

המאמר "והי' כי תבוא" הנה אחרי היגיעה בו לא נתעצם עמו, ואמר: אלך לבעל השמועה (המאמר הוא מאמר אאזמו"ר מהר"ש), הגם איך האָב עס געקענט מאַכן אין שטוב, איך האָב אָפט אַזוינע געסט [=למרות שיכולתי לעשות זאת בבית, יש לי אורחים כאלה לרוב], אך אמרתי אלך לבעל השמועה ונסעתי להאוהל, ולא פעלתי, שהענין עדיין לא נתעצם, ונסעתי למחר עוד הפעם על האוהל, ותודה לא־ל פעלתי שהענין נתעצם.

הקב"ה לא נשאר בעל חוב, ועבור ה"הנחת עצמותו" ומסירה ונתינה, שילם לי האבא: השבת ההוא ה' ח"י אלול יום הולדת הבעש"ט, ואמר לי אאמו"ר (אדמו"ר מהר"ש): בוא, הבה ונשמע תורה מהבעל שם טוב, ולקחני עמו. ואאמו"ר צייר המקום שה' שם, ואמר כי זהו ההפלאה בהרוחני שהוא שטחי, ואמר בג"ע יש סדר, "כי אין חשבון בשאול" כתיב, אבל בג"ע יש סדר.

ואמר אאמו"ר כי שמע באותו הש"ק מהבעש"ט שבעה תורות בזמנים מיוחדים: **תורת הבעש"ט הראשונה** – היתה **אחר קבלת שבת** – ע"פ **"והי' כי תבוא אל הארץ גוי"**, ופי' **ארץ ל' מרוצה**, כי בתיבת ארץ יש ב' פירושים, כדאיתא במדרש למה נק' שמה ארץ שרצתה לעשות **רצון קונה**, וארץ ל' מרוצה,

"והי' כי תבוא אל הארץ" – **כשתגיע לרצון ולמרוצה** – **"אשר ה"א נותן לך נחלה וירשתה"** – **שזהו מתנה מלמעלה, בירושה בכל אחד מישראל. צריכה להיות העבודה** – **ב"וישבת בה"** – **שזה יהי' בהתיישבות** – **"ולקחת גוי' ושמת בטנא"** – **להלביש את האורות בכלים** – **"והלכת אל המקום"** – הוא ענין השגחה פרטית – **"אשר יבחר ה' אלקיך"** – **כשיהודי הולך למקום, אין זה הוא הולך, אלא מוליכים אותו, ההשגחה העליונה. וכשהוא מגיע למקום, הכוונה היא – לשכן שמו שם – לפרסם אלקות בעולם.**

התורה השני' היתה **אחר תפלת ערבית. אמר עוד הפעם התורה הקודמת והוסיף:**

והי' כי תבוא – כדי להגיע לרצון הזה, שהוא במתנה לכל אחד, הוא ע"י – לשכן שמו שם – מסירת נפשו לפרסם אלקותו בעולם. ומהי מסירת הנפש בזה? – בברכה ופסוק תהלים. ואמר אאמו"ר: בעולם הזה, ההפלאה היא בהשכלה, אבל שם – ההפלאה היא בחומש, תהלים.

– ב' תורות אלו היו בהקהל, היו תלמידי הבעל שם טוב, ותלמידי תלמידיהם, החסידים שלהם – גם נשים.

על שבעת התורות שאמר הבעש"ט בגן עדן בח"י אלול שנת תרנ"ב, נאמרו כל כך הרבה ביאורים מכ"ק אדמו"ר, עד שיצא קונטרס מיוחד בשם "קונטרס שבעת התורות שאמר הבעש"ט בגן עדן עם ביאורים מכ"ק אדמו"ר שליט"א"¹⁴. הנה אחד הביאורים הללו¹⁵:

בשתי התורות הראשונות מדובר אודות פירסום אלקות בעולם, אבל, בתורה הראשונה ה"ז באופן שההליכה אל המקום היא בהשגחה פרטית, שהקב"ה מסבב הסיבות בדרך הטבע שילך למקום מסויים בשביל עניניו הגשמיים, לרגל עסקיו וכיו"ב, ואז אומרים לו שהאמת היא שההשגחה העליונה הוליכה אותו למקום זה כדי לפרסם אלקות (ועי"ז שימלא את שליחותו בפירסום אלקות יצליח גם בעניניו הגשמיים); ומוסיף על זה בתורה השני' שצריך למסור נפשו לפרסם אלקות בעולם.

14. קה"ת, תשנ"ב. לאח"ז נדפס בהוספות לכתר שם טוב (קה"ת, תשנ"ט ואילך) סי' תיט ואילך.

15. הוספות לכתר שם טוב (סי' תכג). לקו"ש ח"ט ע' 338.

והענין בזה:

כשם שבנוגע לכללות הענין דירידת הנשמה בגוף נאמר "על כרחך אתה חיי", כיון שהנשמה אינה רוצה לירד למטה להתלבש בגוף [ובפרט ע"פ הידוע שקודם הירידה למטה מוליכים את הנשמה דרך פתחי גן עדן וגיהנם כו'], וירידתה למטה להתלבש בגוף אינה אלא מצד גזירתו ית', כך גם לאחר ירידתה בגוף בחיים חיותה בעלמא דין אין הנשמה רוצה לילך למקום ירוד יותר, ויש צורך במסירת נפש "לשכן שמו שם", לפרסם אלקות בעולם, בכל מקום בעולם, גם במקום ירוד כו'.

וימתק יותר ע"פ דיוק הלשון "לשכן שמו שם", "שם" דייקא - כידוע ש"מקום ומשכן הקליפות נק' שם, כלומר עמוק מאד למטה", כמ"ש "קראו שם פרעה גו", ולכן אין הנשמה חפצה לילך שם, ויש צורך במסירת נפש "לשכן שמו שם", לפרסם אלקות במקום הכי ירוד, ועד שמהפכים ה"שם פרעה" דלעו"ז לפרעה דקדושה, "דאתפריעו ואתגליין מיני' כל נהורין". ובפרטיות יותר - בעבודה בפועל:

כשדורשים מיהודי לילך למקום מסויים כדי לפרסם אלקות - יכול לטעון טענה שכלית שלא כדאי לו לעזוב את מקומו ולילך לבדו למקום נדח כו', הן מצד חשבונות גשמיים, והן ובעיקר (כיון שבנוגע לענינים הגשמיים מוכן הוא לוותר) מצד חשבונות רוחניים, כדברי ר' יוסי בן קיסמא: "אם אתה נותן לי כל כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות שבעולם איני דר אלא במקום תורה".

ועל זה באה ההוראה בתורת הבעש"ט שצריך למסור נפשו לפרסם אלקות בעולם, כלומר, גם כאשר אין הדבר מובן ע"פ שכל [בלשון החסידים: עבודה ע"פ טו"ד (כהלשון בתורה הג')], צריך להניח את השכל על הצד, ולילך מתוך מסירת נפש.

ובמכל שכן וקל וחומה: אפילו נשמות בלא גופים שנמצאים בגן עדן, ושומעים מהבעש"ט עצמו [ולאחרי שהגיע להשלימות ד"אל עפר תשוב" (לאחרי הסתלקותו) שזהו"ע נעלה יותר מאשר העלי' בסערה השמימה] ע"ד הענין ד"לשכן שמו שם", אעפ"כ אין זה מעורר אצלם הרצון והתשוקה, ויש צורך במסירת נפש (כיון שזהו"ע של ירידה) - נשמות בגופים בעוה"ז הגשמי, על אחת כמה וכמה שאין זה נעשה הרצון והתשוקה שלהם, אלא יש צורך במסירת נפש.

וכיון שכח המסירת נפש ישנו אצל כאו"א מישראל בכל הדורות, ובפרט בזמן הגלות ובעקבתא דמשיחא, שאז מתגלה יותר כח המסירת נפש, וכמשל הידוע שנקל להכניס את הרגל למים חמים יותר מאשר את הראש - בכחו וביכלתו של כאו"א לנצל את כח המסירת נפש כדי לקיים את ההוראה "והלכת (הליכה ברגל) אל המקום אשר יבחר ה' אלקיך לשכן שמו שם", לפרסם אלקות בעולם.

וכשהולכים מתוך מסירת נפש, עוזר הקב"ה ומסייע בכל המצטרך, ורואים בעיני בשר את כל הטוב אשר נותן ה' אלקיך, הן בענינים הגשמיים, כמודגש בביכורים שהפירות הם מן המובחר, והן ובעיקר בענינים הרוחניים, ולכל לראש במילוי הכוונה העליונה לפרסם אלקות בעולם.